

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ธุรกิจของสหกรณ์และผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตรคลองหลวง จำกัด มีการดำเนินธุรกิจที่สำคัญ 5 ธุรกิจ ประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจรวบรวมผลผลิต (โครงการรับจำนำข้าวเปลือก) ธุรกิจโรงสี โดยในปี 2548 สหกรณ์มีธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ส่วนใหญ่ให้แก่สหกรณ์ โดยมีปริมาณธุรกิจ (ดอกเบี้ยรับ) 6.79 ล้านบาท และจากธุรกิจโรงสีซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มีปริมาณธุรกิจ เพียง 0.45 ล้านบาท ธุรกิจรวบรวมผลผลิต (โครงการจำนำข้าว) มีปริมาณธุรกิจ 32.04 ล้านบาท นอกจากนี้สหกรณ์ยังขยายธุรกิจโรงสีของสหกรณ์ให้มีปริมาณการสีให้สอดคล้องกับกำลังการผลิตของโรงสีข้าวขนาด 40 ตัน โดยปี พ.ศ. 2548 สหกรณ์มีปริมาณการสีข้าว 15.61 ล้านบาท ซึ่งยังต่ำกว่าศักยภาพกำลังการผลิตของโรงสีข้าวที่สหกรณ์ได้ลงทุนไป

ผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์พบว่า ธุรกิจทั้ง 5 ธุรกิจของสหกรณ์ มีเพียง 3 ธุรกิจที่มีกำไรจากการดำเนินงาน ประกอบด้วย ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย และธุรกิจรวบรวมผลผลิต (โครงการจำนำข้าว) โดยธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้และผลการประกอบการที่สูงสุด โดยมีกำไร ในปี 2548 จำนวน 6.12 ล้านบาท ส่วนธุรกิจโรงสีมีผลขาดทุนในปี 2548 จำนวน 1.65 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากสหกรณ์ไม่สามารถใช้ศักยภาพการผลิตหรือกำลังการผลิตของเครื่องจักรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เป็นผลให้ธุรกิจโรงสีของสหกรณ์ขาดทุน ตั้งแต่ปี 2547 ที่สหกรณ์เริ่มดำเนินธุรกิจโรงสีควบคู่กับการจัดซื้อข้าวเปลือก และจำนำข้าวเปลือกจากสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์จึงควรรหาแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินธุรกิจทั้งการรวบรวมข้าวเปลือกและการแปรรูปข้าวเปลือกให้มีประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหการขาดทุนที่สหกรณ์ กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 โครงสร้างการตลาดข้าวเปลือกและขบวนการในการรวบรวมแปรรูปและจัดจำหน่ายข้าว จากสหกรณ์การเกษตรคลองหลวง จำกัด

โครงสร้างการตลาดข้าวสหกรณ์ การเกษตรคลองหลวง จำกัด

สหกรณ์มีขั้นตอนและขบวนการในการรวบรวมข้าวเปลือกและแปรรูปข้าวเปลือกจากสมาชิกสหกรณ์ ทั้งข้าวนาปี และข้าวนาปรัง โดยมีขั้นตอน ขบวนการ วิธีการ บุคลากร เจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการทำหน้าที่การตลาด ระยะเวลาในขั้นตอนและขบวนการรวบรวมและแปรรูปข้าวเปลือก ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การรับซื้อข้าวเปลือก สหกรณ์จะทำการรวบรวมข้าวเปลือกจากสมาชิก 3 สายพันธุ์ ได้แก่ ข้าวหอมปทุม ข้าวชัยนาท และข้าวสุพรรณโดยสมาชิกทำการผลิตข้าวทั้งข้าวนาปี และข้าวนาปรัง มีบุคลากรที่ทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือก จำนวน 5 คน ประกอบด้วย (1) นายวัช ศรีทอง (2) นางสาวนิตยา หงส์สาชัย (3) นายสมปอง วิจิตรสอ (4) นายวัชชัย บางขวด และ (5) นายสัมพันธ์ แสงเงินอ่อน และนายวัช ศรีทอง ซึ่งเป็นผู้จัดการโรงสีจะทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือก และรับซื้อ ณ ตลาดกลางสหกรณ์การเกษตรคลองหลวง จำกัด เพียงจุดเดียวโดยข้าวนาปี จะทำการรวบรวมตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2547 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2548 ในปีงบประมาณ 2548 สหกรณ์รับซื้อข้าวจากสมาชิก จำนวน 213 ราย รับซื้อข้าวนาปีจำนวนทั้งสิ้น 4,910.5 ตัน ส่วนข้าวนาปรัง จะทำการรวบรวมตั้งแต่เดือนมีนาคม – ตุลาคม 2548 จำนวนรวมทั้งสิ้น 6,392.6 ตัน ในการรับซื้อข้าว ทั้งข้าวนาปี และนาปรัง จะมีขั้นตอน/วิธีการรับซื้อเหมือนกัน คือ สุ่มตัวอย่างข้าว คัดแยกสิ่งเจือปน ตรวจความชื้นหรือคุณภาพข้าว การกำหนดราคาข้าว และออกใบประทวนหรือเอกสารการรับซื้อข้าว โดยดำเนินการดังนี้

1. การสุ่มตัวอย่างข้าว โดยใช้หลาวแทงข้าวเปลือกกรอบบรทุกประมาณ 3 – 4 จุด หรือกำข้าวด้วยมือจากด้านบนรด ประมาณ 3 – 4 กำ เพื่อนำไปตรวจคุณภาพข้าว
2. การตรวจความชื้นหรือคุณภาพข้าว โดยนำข้าวเปลือกที่คัดแยกสิ่งเจือปนแล้วมาชั่งน้ำหนัก จำนวน 100 กรัม นำเข้าเครื่องกะเทาะเปลือกและวัดความชื้น หลังจากนั้นนำมาชั่งอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนและหาความชื้น
3. การตรวจสิ่งเจือปน นำข้าวเปลือกที่จะตรวจมาชั่งน้ำหนักจำนวน 100 กรัม และนำเข้าเครื่องคัดแยกสิ่งเจือปน
4. การกำหนดราคาข้าว สหกรณ์จะกำหนด ณ ราคาตั้ง จากราคาตั้งของสมาคมโรงสีหรือราคาตลาดกลางที่รัฐบาลกำหนด โดยใช้ความชื้นเป็นเกณฑ์ในการคิดราคาข้าว กล่าวคือ

จะหักความชื้นที่เกิน % ละ 15 กิโลกรัม ได้ค่าเป็นเท่าใด ก็จะนำไปคูณ 7 และหักจากราคาตั้งตามมาตรฐาน และในส่วนของกรัมข้าวก็จะหักออกอีก 10%

5. การออกไปประทวนหรือเอกสารการซื้อข้าว ขั้นตอนนี้สหกรณ์จะออกเอกสารแสดงการรับซื้อข้าวให้กับสมาชิก หลังจากที่ชั่งข้าวแล้ว กล่าวคือ เมื่อสหกรณ์ตรวจสอบสิ่งเจือปนและวัดความชื้นเสร็จแล้ว จะทำการชั่งข้าวเปลือกพร้อมรถบรรทุกข้าว (ชั่งรถหนัก) หลังจากนั้นจะทำการถ่ายข้าวเปลือกไปยังที่เก็บข้าวเปลือก เพื่อชั่งรถบรรทุกเปล่า (ชั่งรถเบา) อีกครั้ง เพื่อให้ระบบคำนวณราคาค่าข้าวที่แท้จริง เมื่อคำนวณเสร็จแล้ว นางสาววันดี แยมมี (เจ้าหน้าที่บัญชีโรงสี) จะทำการพิมพ์ใบเสร็จ พร้อมจ่ายเงินให้แก่สมาชิก หลังจากนั้น นางสาวนาคยา หงส์สาชัย (เจ้าหน้าที่การตลาดโรงสีและควบคุมสินค้าคงคลัง) จะลงบันทึกบัญชี

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรักษาข้าวเปลือก จะมีพนักงาน/เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่การเก็บรักษาข้าวจำนวน 2 คน ประกอบด้วย นางสาวนาคยา หงส์สาชัย และนายเฉลิม อุดมโภชน์ โดยการตากข้าวเปลือก ณ ลานตากข้าวของสหกรณ์ในพื้นที่ 6,400 ตารางเมตร ให้มีความชื้นประมาณ 15 - 25% ในการตากข้าวเพื่อลดความชื้น จะมีลูกจ้าง (คนงาน) ฝ่ายการตลาดผลิตเปลี่ยนเข้ามาดูแลคนละสัปดาห์ ใช้รถแทรกเตอร์ดัดข้าวเปลือกโรยกระจายข้าวแล้วใช้รถอีแต่นขนข้าวเก็บในโกดัง ทำการเกลี่ยข้าวเปลือกในลานตากในตอนเช้าเพื่อลดความชื้นโดยเฉลี่ยจะใช้เวลา 1 วัน วันละ 8 ชม. เมื่อตากข้าวเปลือกแล้ว สหกรณ์จะทำการคัดแยกสิ่งเจือปน เช่น ข้าวลีบ ฟากท่อน เป็นต้น โดยมีเจ้าหน้าที่ รับผิดชอบจำนวน 2 คน ประกอบด้วย คนงานที่เป็นลูกจ้างรายวัน ทำการคัดแยกด้วยเครื่องสีเพื่อทำการสีข้าว เมื่อคัดแยกเสร็จแล้ว ก็จะนำข้าวเปลือกเก็บในฉางข้าวขนาดความจุ 500 ตัน

ขั้นตอนที่ 3 การสีข้าวเปลือกข้าวสาร สหกรณ์จะทำการแปรรูป (สีข้าว) จากข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารในโรงสีข้าวขนาด 40 ตัน/วัน โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ 8 คน ประกอบด้วย พนักงาน 3 คน (ประกอบด้วยนายเฉลิม อุดมโภชน์ นายสมโภชน์ จันทรเจริญ และนายจรัญ หอมแดงอ่อน) และคนงานโรงสี 5 คน โดยจะแปรรูปข้าวเปลือกนาปีในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2547 - เมษายน 2548 ส่วนข้าวนาปรัง ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2548 - ตุลาคม 2548 โดยมีขั้นตอน คือ 1) ตรวจเปอร์เซ็นต์ข้าวเปลือก และสายพันธุ์ข้าว 2) การลำเลียงข้าวเปลือกเข้าสู่เครื่องสีข้าว 3) การสีข้าว/ขัดข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร 4) การคัดแยกผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสีข้าว โดยข้าวเปลือกที่รับซื้อในช่วงเดือนกรกฎาคม 2547 - มิถุนายน 2548 จะถูกแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ข้าวสาร ร้อยละ 45 ของข้าวเปลือก ปลายข้าว ร้อยละ 11 ของข้าวเปลือก รำ

ร้อยละ 9.5 ของข้าวเปลือก แกลบ ร้อยละ 22 ของข้าวเปลือก สิ่งเจือปนอื่น ร้อยละ 12.5 ของข้าวเปลือก

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรักษาข้าวสารและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ สหกรณ์จะทำการแยกข้าวสารตามสายพันธุ์และคุณภาพไปเก็บในฉางข้าวขนาดบรรจุ 500 ตัน โดยมี นายเฉลิม อุดม โภชน์ เป็นผู้รับผิดชอบป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผลผลิต และเมื่อถึงเวลาจำหน่าย จะทำการนำเอาข้าวสารแต่ละสายพันธุ์ ที่บรรจุหีบห่อแล้ว เพื่อทำการตลาดต่อไป สำหรับผลิตภัณฑ์อื่นที่ได้จากการสีข้าว ประกอบด้วย ปลายข้าว รำ สหกรณ์จะทำการบรรจุในกระสอบขนาดบรรจุ 50 กก. เพื่อรอการทำการตลาดต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าว เริ่มตั้งแต่ 1) การบรรจุข้าวสาร (มีขนาดบรรจุจำนวน 4 ขนาด คือ 100/50/15/5 ต่อกิโลกรัม) 2) การกำหนดราคาขาย (กำหนดจากต้นทุนรวม พิจารณาโดยที่ประชุมคณะกรรมการ) โดยราคาจะขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของผลิตภัณฑ์ โดยข้าวมีราคาตั้งแต่ 7.40 – 14.00 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนผลิตภัณฑ์อื่น (รำละเอียด แกลบ จี๋เถ้า และ แกลบเสีย) มีราคาตั้งแต่ 0.40 – 5.90 บาทต่อกิโลกรัม 3) การจำหน่าย โดยส่งข้าวให้ร้านค้าและบริษัทเอกชน ได้แก่ บริษัทข้าวอัมพิตพย์ บริษัทข้าวแสนดี สหกรณ์ร่วมด้วยช่วยกัน องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดิดกับสหกรณ์ และขายปลีกทั่วไปโดยสหกรณ์คลองหลวงฯ ในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจของสหกรณ์จะมีนายพันธุ์ทิพย์ เปอร์เซว้ เป็นผู้รับผิดชอบในการเชื่อมโยงเครือข่ายของสหกรณ์และสมาคมผู้จัดการสหกรณ์

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการแปรรูปข้าวเปลือกของโรงสีข้าวสหกรณ์การเกษตรคลองหลวง จำกัด

ปริมาณและมูลค่าข้าวเปลือก

ในปี พ.ศ. 2548 สหกรณ์รับซื้อข้าวเปลือก 3,008.8 ตัน (เกวียน) มูลค่า 17.27 ล้านบาท จากข้าวนาปรัง จำนวน 2,204.8 ตัน (เกวียน) คิดเป็นร้อยละ 73.3 และข้าวนาปี จำนวน 804.0 ตัน (เกวียน) คิดเป็นร้อยละ 26.7 โดยแยกเป็น ข้าวหอมปทุม มูลค่า 3.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 17.5 ข้าวชัยนาท มูลค่า 2.61 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 14.9 และ ข้าวสุพรรณ มูลค่า 11.43 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 67.6 ของ ปริมาณข้าวเปลือกทั้งหมด

ปริมาณและมูลค่าผลผลิตจากการแปรรูปข้าวเปลือก

ผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปข้าวเปลือก จะประกอบด้วย ข้าวสาร (ข้าวคั้น 5%) ปลายข้าว A1 ปลายข้าวหักกลาง (C1) ปลายข้าวหักเล็ก (C3) ปลายข้าวขาว รำ และแกลบ โดยต้นข้าว 5% จำนวน 1,273.34 ตัน มูลค่า 14.14 ล้านบาท ปลายข้าว A1 จำนวน 514.88 ตันมูลค่า 2.41 ล้านบาท ปลายข้าวหักกลาง (C1) จำนวน 58.46 ตันมูลค่า 0.27 ล้านบาท ปลายข้าวหักเล็ก (C3) จำนวน 40.4 ตัน มูลค่า 0.15 ล้านบาท ปลายข้าวขาว จำนวน 90 ตัน มูลค่า 0.21 ล้านบาท รำ จำนวน 301.57 ตัน มูลค่า 0.31 ล้านบาท และ แกลบ จำนวน 709.71 ตัน มูลค่า 0.14 ล้านบาท

ประสิทธิภาพการสีข้าวของสหกรณ์

ในการวัดประสิทธิภาพการสีข้าวพิจารณาจากสัดส่วนของผลผลิตที่ได้จากการแปรรูปข้าวเปลือก ถ้าได้ข้าวสารเต็มเมล็ด (ต้นข้าว 5% หรือ ข้าวสาร 5%) มาก แสดงว่ามีประสิทธิภาพในการสีดี

ในการสีข้าวเปลือก จำนวน 3,008.8 ตัน สหกรณ์ทำการแปรรูปข้าวเปลือก ได้ผลผลิตในรูป ต้นข้าว 5% จำนวน 426.1 ก.ก. ต่อต้น ปลายข้าว A1 จำนวน 172.3 กิโลกรัมต่อต้น ปลายข้าวหักทั้งหักกลาง (C1) และหักเล็ก (C3) รวมทั้งสิ้น 63.2 ก.ก. ต่อต้น ผลិតภัณฑ์ทั้งสี่ชนิดรวมเรียกว่าต้นและปลายข้าว มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 661.6 ก.ก. ต่อต้น ผลิตภัณฑ์ที่เหลืออยู่ในรูปรำ 101.7 ก.ก. ต่อต้น และแกลบ 236.7 ก.ก. ต่อต้น ข้าวเปลือก

ประสิทธิภาพการสีข้าวพิจารณาจากพันธุ์ข้าวเปลือก

สหกรณ์แปรรูปข้าว 3 พันธุ์คือ ข้าวหอมปทุม ข้าวชัยนาท และข้าวสุพรรณ ซึ่งปริมาณผลผลิตที่ได้รับจากการแปรรูปข้าวเปลือกมีความแตกต่างกันทั้ง 3 พันธุ์ โดยพบว่าประสิทธิภาพการสีข้าวหอมปทุม มีประสิทธิภาพการสีดีกว่าข้าวชัยนาท และข้าวสุพรรณ โดยข้าวหอมปทุม จะมีปริมาณข้าวคั้น (ข้าวสาร 5%) และปลายข้าว ในสัดส่วนที่สูงกว่าข้าวชัยนาท และข้าวสุพรรณ ตามลำดับ

ประสิทธิภาพการสีข้าวของสหกรณ์เทียบกับสมาคมโรงสีข้าว และกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

เมื่อทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสีข้าวของสหกรณ์กับประสิทธิภาพการสีข้าวของสมาคมโรงสีข้าว และกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ พบว่า

ผลผลิตจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเม็ดเต็มและต้นข้าว สหกรณ์ (426.10 ตัน) มีประสิทธิภาพการสีข้าวสูงกว่าสมาคมโรงสีข้าว (420.00 ตัน) แต่ต่ำกว่ากรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (435.58 ตัน)

ประสิทธิภาพการแปรรูปให้ได้ผลผลิตปลายข้าวทั้งปลายข้าว A1 ปลายข้าว C1 C3 และข้าวขาว สหกรณ์ (235.5 ตัน) มีประสิทธิภาพการสีสูงกว่า กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (220.62 ตัน) แต่ต่ำกว่าสมาคมโรงสีข้าว (255.00 ตัน)

สำหรับผลผลิต ไร่ สหกรณ์ (101.70 ตัน) มีประสิทธิภาพการสีต่ำกว่ากรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (100.08 ตัน) แต่สูงกว่าสมาคมโรงสีข้าว (105.00 ตัน)

ผลผลิต แกลบ สหกรณ์ (236.77 ตัน) มีประสิทธิภาพการสีต่ำกว่าสมาคมโรงสีข้าว (220.00 ตัน) แต่สูงกว่า กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (243.72 ตัน)

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนโรงสีข้าว

ต้นทุนธุรกิจโรงสีข้าว

สหกรณ์มีต้นทุนในธุรกิจโรงสีข้าว ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร โดยต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย เงินเดือนและค่าจ้างแรงงาน ค่าซ่อมแซมสินทรัพย์โรงสี ค่าใช้จ่ายในการอบ/สีข้าว ค่าเบี้ยเลี้ยงและพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2548 สหกรณ์มีต้นทุนคงที่ในธุรกิจโรงสีคิดเป็นร้อยละ 5.78 ของต้นทุนทั้งหมดในการสีข้าว และต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าข้าวเปลือก และ ค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวเปลือก ในปี พ.ศ. 2548 สหกรณ์มีต้นทุนผันแปรในธุรกิจโรงสี คิดเป็นร้อยละ 94.22 ของต้นทุนทั้งหมดในการสีข้าว

ผลตอบแทนธุรกิจโรงสีข้าว

ผลตอบแทนธุรกิจโรงสีข้าว ของสหกรณ์ ประกอบด้วย รายได้จากการบริการขายข้าวสาร ปลายข้าว แกลบและรำข้าว นอกจากนี้ยังมีรายได้จาก ค่าบริการสีข้าวให้แก่สมาชิก และรายได้เบ็ดเตล็ดของธุรกิจ โดยมีรายได้จากการขายข้าวและผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 98.85 ของรายได้ทั้งหมด สำหรับรายได้เฉพาะธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 1.15 ของธุรกิจโรงสีทั้งหมด

จุดคุ้มทุนโรงสีข้าวสหกรณ์

ในการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนโรงสีของสหกรณ์ จะสามารถวิเคราะห์ได้จากปริมาณการสีข้าวที่ทำให้รายได้รับทั้งหมด เท่ากับค่าใช้จ่ายรวมหรือต้นทุนรวมทางธุรกิจโรงสีของสหกรณ์ หรือจุดการผลิตที่สหกรณ์มีกำไรจากธุรกิจโรงสีมีค่าเท่ากับศูนย์

สหกรณ์ทำการแปรรูปข้าวเปลือกจำนวน 3,008.8 ตัน ซึ่งเป็นระดับการผลิตที่ต่ำกว่าจุดคุ้มทุน โดยทำให้สหกรณ์มีรายรับรวม จำนวน 18.12 ล้านบาท ในขณะที่สหกรณ์มีต้นทุนรวมจำนวน 18.39 ล้านบาท จึงทำให้สหกรณ์ขาดทุน 0.27 ล้านบาท (โดยไม่รวมค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ในธุรกิจโรงสีข้าว) การผลิต ณ จุดคุ้มทุนของสหกรณ์ จะอยู่ ณ ระดับ 4,004.15 ตันต่อปี

อภิปรายผล

1. การศึกษาโครงสร้างการตลาดข้าวของสหกรณ์การเกษตรคลองหลวง จำกัด ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ได้ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้าวเปลือกเพื่อการแปรรูปจากสมาชิกทั้งข้าวนาปี และนาปรัง จากข้าว 3 สายพันธุ์ที่สมาชิคนิยมปลูก คือ ข้าวหอมปทุม ข้าวชัยนาท และข้าวสุพรรณ โครงสร้างการตลาดข้าวทั้ง 2 ฤดูกาล และ 3 สายพันธุ์มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การรับซื้อข้าวเปลือกและการกำหนดราคาข้าวเปลือก การเก็บรักษาข้าวเปลือก การสีข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร การเก็บรักษาข้าวสาร และการจัดจำหน่ายผลผลิตจากการสีข้าว จากการสัมภาษณ์พนักงานและเจ้าหน้าที่ ขั้นตอนที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำธุรกิจอาจได้แก่ ขั้นตอนของการรับซื้อและกำหนดราคาข้าว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปริมาณการรับซื้อและต้นทุนวัตถุดิบในการสีข้าว ขั้นตอนดังกล่าว ต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญงานในการรับซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับสมคิด ทักษิณวิสุทธิ (2546) ที่ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดข้าวไว้ว่า ธุรกิจการสีข้าวมิได้เป็นเพียงแค่การสีข้าวเท่านั้น แต่รวมถึงการรับซื้อข้าวเปลือก การเก็บรักษาข้าวเปลือก การสกัดน้ำมันรำข้าว การนำแกลบมาใช้ประโยชน์และการจัดจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากการสีข้าว ขั้นตอนการรับซื้อข้าวเปลือกเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากต่อการประกอบธุรกิจด้านนี้ เพราะถ้าหากรับซื้อผิดพลาด จะทำให้ประโยชน์ที่ควรได้รับลดลง และสอดคล้องกับ อัจฉรา ไวยรานูตร (2544) ที่ทำการศึกษาด้านการตลาดข้าวเปลือก และกิจกรรมทางการตลาดของโรงสีข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พบว่า การทำหน้าที่การตลาดของโรงสี จะทำหน้าที่รับซื้อ เก็บรักษาเพื่อการสีข้าวตลอดทั้งปี การแปรรูปข้าวเปลือกและการจัดจำหน่ายผลผลิตจากการแปรรูป แต่การกำหนดราคาจะขึ้นอยู่กับอุปสงค์และคุณภาพของข้าวเปลือก เป็นสำคัญ

2. การศึกษาประสิทธิภาพการแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร และผลิตภัณฑ์อันได้แก่ ต้นข้าว ปลายข้าว รำและแกลบนั่น ผลการศึกษาพบว่า ในการแปรรูปข้าวเปลือก 1 ตัน จะได้ผลผลิตในรูปข้าวสาร 5% จำนวน 426.1 ก.ก. รำ 105.63 ก.ก. และแกลบ 232.77 ก.ก. นั้น สหกรณ์มีประสิทธิภาพการสีข้าวเมื่อเทียบกับประสิทธิภาพการสีข้าวของสมาคมโรงสีข้าวไทย ทั้งนี้ประสิทธิภาพการสีข้าวเมื่อทำการเปรียบเทียบจากพันธุ์ข้าวที่สีพบว่า ข้าวหอมปทุม จะมีประสิทธิภาพการสีสูงกว่าข้าวชัยนาท และข้าวสุพรรณ ซึ่งสอดคล้องกับอนุชา พิกสุวรรณ (2548) ที่ทำการศึกษายางัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการแปรรูปข้าวเปลือกของโรงสีข้าวสหกรณ์พบว่า ประสิทธิภาพการสีข้าวมีความสัมพันธ์กับค่าความชื้นของข้าวเปลือก ฤดูกาลผลิต (ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง) และสายพันธุ์ข้าว ข้าวสายพันธุ์ดีและมีคุณภาพ เช่น หอมมะลิ จะมีประสิทธิภาพการสีสูงกว่าข้าวที่มีคุณภาพต่ำ อีกทั้งสอดคล้องกับอังฉรา ไวยราษฎร์ (2544) ที่ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติ เมื่อพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์ข้าวรวมที่ได้จากการสีข้าว พบว่า เปอร์เซ็นต์ข้าวรวมจะมีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับข้าวหอมและข้าวขาว ส่วนข้าวนาปี และข้าวนาปรัง มีเปอร์เซ็นต์ข้าวรวมใกล้เคียงกัน

3. การศึกษาจุดคุ้มทุนของโรงสีข้าวของสหกรณ์ พบว่า สหกรณ์มีต้นทุนคงที่ตันละ 353.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.78 ของต้นทุนรวม มีต้นทุนผันแปรตันละ 5,757.68 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 94.22 ของต้นทุนรวม โดยสหกรณ์มีจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 4,004.15 ตัน เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนโรงสีข้าวขนาด 24 ตันต่อวัน 40 ตันต่อวัน และ 60 ตันต่อวัน ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ (ม.ป.ป.) ซึ่งพบว่า โรงสีข้าวขนาด 40 ตันต่อวัน จะมีต้นทุนคงที่จากค่าใช้จ่ายดำเนินการเพียง 169 บาทต่อตัน เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของอรณนพ วีระวัฒน์ (2539) ที่ศึกษาจุดคุ้มทุนโรงสีข้าวขนาดใหญ่ (60 ตัน/วัน) พบว่า โรงสีข้าวขนาดใหญ่จะมีต้นทุนคงที่คิดเป็นร้อยละ 13.0 ของต้นทุนรวม และมีต้นทุนผันแปร คิดเป็นร้อยละ 87.0 ของต้นทุนรวม และมีจุดคุ้มทุน ณ ระดับการสีข้าว 3,149.51 ตันต่อปี ดังนั้นสหกรณ์จึงมีต้นทุนคงที่ในธุรกิจโรงสีข้าวสูงกว่าโรงสีข้าวขนาดเดียวกัน และโรงสีข้าวขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สหกรณ์มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ทางด้านการตลาดข้าวเปลือกในจำนวนที่เพียงพอ แต่บุคลากรในบางขั้นตอน มีความจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ เช่น การกำหนดราคาข้าวเปลือก ระยะเวลาการรับซื้อ ปริมาณการรับซื้อ เป็นต้น ขั้นตอนการตลาดดังกล่าวมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อผลสำเร็จในการทำธุรกิจดังกล่าว บุคลากรของสหกรณ์ยังไม่

ประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญเพียงพอ ดังนั้นควรมีการอบรม สัมมนา ให้ความรู้ อย่างเพียงพอ และต่อเนื่อง

2. สหกรณ์มีอุปกรณ์และสิ่งก่อสร้างในการทำธุรกิจที่เพียงพอรองรับปริมาณธุรกิจในห้องดิน แต่การทำธุรกิจของสหกรณ์ยังไม่มากพอ เมื่อเทียบกับสินทรัพย์ดังกล่าว ทำให้ความคุ้มค่าของการใช้สินทรัพย์อาจไม่คุ้มค่า สหกรณ์ควรหาแนวทางพัฒนาศักยภาพการรวบรวมข้าวเปลือกให้สูงขึ้น และสามารถแข่งขันได้กับโรงสีข้าวและผู้รวบรวมห้องดิน โดยการสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของของสหกรณ์ให้แก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกทำธุรกิจกับสหกรณ์มากขึ้น รวมทั้งให้ความรู้แก่สมาชิกถึงประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์ เช่น การชั่ง ตวง วัด การตรวจสอบคุณภาพข้าวที่เป็นธรรม นอกจากนี้ สหกรณ์จะต้องมีนโยบายในการชำระค่าข้าวให้แก่สมาชิกอย่างรวดเร็ว

3. สหกรณ์มีประสิทธิภาพในการแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร และผลิตภัณฑ์ เมื่อเทียบกับประสิทธิภาพการสีข้าวของสมาคมโรงสีข้าว ดังนั้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จของธุรกิจโรงสี จึงอาจขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำการตลาดข้าวสาร และผลิตภัณฑ์ มากกว่าประสิทธิภาพในการสีข้าว ฝ่ายจัดการ และคณะกรรมการ ควรหาแนวทางในการพัฒนาการตลาดข้าวสารและผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม ทั้งการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การส่งเสริมการขาย การกำหนดราคา และการประชาสัมพันธ์ เช่น การสร้างเครือข่ายกับสหกรณ์ร้านค้าที่จัดจำหน่ายสินค้าอุปโภค/บริโภค หรือแม้แต่สถานที่จัดจำหน่ายสินค้า OTOP เพื่อให้ข้าวสารของสหกรณ์เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ สหกรณ์จะต้องรักษาคุณภาพของข้าวสารให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาดอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ การอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเกษตรกรด้านเทคนิคการผลิตหรือเทคนิคก่อนหรือหลังการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ข้าวแบบไม่ปลอมปน เพื่อปลูก ซึ่งจะทำให้ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้เป็นพันธุ์ข้าวที่บริสุทธิ์ไม่มีการปลอมปน ก็จะทำให้มีการปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมกับพันธุ์ข้าวที่จะสี ย่อมจะทำให้ปริมาณข้าวต้นที่สีได้มีปริมาณสูงขึ้น การแยกคุณภาพของข้าวตามพันธุ์ข้าวก็จะได้มาตรฐานมากขึ้น

4. ปริมาณธุรกิจของโรงสีข้าวของสหกรณ์ยังมีอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาจากจุดต้นทุนของธุรกิจโรงสี สหกรณ์ควรมาตรการและแนวทางการเพิ่มปริมาณธุรกิจการแปรรูป โดยการสร้างเครือข่ายกับสหกรณ์ต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ที่ทำการรวบรวมข้าวเปลือกแต่ไม่มีโรงสี สหกรณ์ที่มีอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้าวสาร เพื่อสหกรณ์สามารถมีข้าวเปลือกแปรรูปได้ตลอดทั้งปี หรือแม้แต่มีสถานที่จัดเก็บข้าวเปลือก หรือข้าวสาร ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตัวสินค้าได้ สูงกว่าการจำหน่ายในรูปข้าวเปลือก จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ถาวรทั้งโรงสีข้าว ไซโล และฉางข้าวที่สหกรณ์ได้ลงทุนในสินทรัพย์ดังกล่าวอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการตลาด และโครงสร้างการตลาดข้าวสาร และผลิตภัณฑ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์จากโรงสีข้าวของสหกรณ์ รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบการตลาดข้าวสาร และผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์เทียบกับการตลาดข้าวสารของโรงสีข้าวเอกชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในการทำธุรกิจการแปรรูปข้าวเปลือกของสหกรณ์
2. ควรศึกษาการเชื่อมโยงธุรกิจการรวบรวมข้าวเปลือก และโรงสีข้าวของสหกรณ์ โดยการคัดเลือกสหกรณ์ที่มีศักยภาพในการผลิต และการตลาด ซึ่งจะเป็นการขยายตลาดให้แก่สหกรณ์การเกษตรทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาค
3. การทำธุรกิจการแปรรูปข้าวเปลือก และการพัฒนาตลาดกลางพืชผลเกษตรเป็นโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ และความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ โดยฝ่ายสหกรณ์การเกษตร ดังนั้น การอุดหนุนของรัฐบาลแก่สหกรณ์การเกษตรในสินทรัพย์ถาวร ทั้งอุปกรณ์ และสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับตลาดกลางดังกล่าว ควรมีการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการศึกษาความคุ้มค่าของการใช้สินทรัพย์ดังกล่าวของสหกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุน เช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรคลองหลวง จำกัด
4. ควรศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการทำธุรกิจรวบรวมข้าวเปลือกตลอดจนธุรกิจการแปรรูปข้าวเปลือกของสหกรณ์เปรียบเทียบกับสหกรณ์การเกษตรที่ทำธุรกิจดังกล่าว
5. ควรศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกในการทำหน้าที่การตลาดข้าวเปลือก และการตลาดผลิตภัณฑ์ข้าวของสหกรณ์ ตลอดจนความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการผลิตและแปรรูปดังกล่าว เพื่อหาแนวทางในการขยายธุรกิจและแรงจูงใจให้สมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์เพิ่มขึ้น